

ԴԱՅԱՍՏԱՆ

Ի Ր Ե Գ Ի Ր

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԵՐԵՎԱՆԻ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒԵՒՏԻՐԱԿԱՆ

Տարեկան գին կանխիկ զուգուշ 100: Վեցամսեայ գին զուգուշ 52 1/2: Եղամսեայ գին 26 3/4:
Հինգ ասորագրուող գտնողին մէկ օրինակ իրեն ձրի ոյտի տրուի:
Այս Լրագիրը ամեն շաբաթ օրերը կը հրատարակուի:

Պոլսէն գուրու գացած Լրագիրներուն փոխարին ծախքը անոնցին վրայ է:
Իր շաբաթ համար չուր մը հրատարակել ոչ չոցը դիտել լծարէ տոցին 40 փարայ:
Նարտադր գրող ծանուցու մը ձրի է: Դուրսէն եկած նամակներուն փոխարին ծախքը դիտել լծարէ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ն Ե Ր Ք Ի Ն Ի Ռ Ի Ր Ե Ր

ՊՕԼԻՍ 8 ՅՈՒՆԻԱՐ

Երբեք միայն փոխարքայ Քաղաք փառանք երկու շաբաթի օրը բարձրագոյն դուռը այցելութեան դուռնայ բարձրագոյն փոխարքային, իսկ շատ պարզութեամբ, որովհետեւ այսօր երեւելի այցելուն գիւմարեւոր համար մեծ պատրաստութիւն տեսնուեցաւ, բայց ինքը այս մեծարանքը չընդունեց:

— Այս շաբաթուն փոխարքայ Քաղաք փառանք երկու օրը այնչափ սատարի անձրեւ եկեր է շարունակ երեք ամիս, և այնչափ սատարի ձմեռը բեր է այս տարին որ յորենի արտաբերէ բնաւ յոյս չէ մնայեալ ժամանակին բան քաղաքը, մանաւանդ որ գեղերը չօղակային շատ գեղաւոր և շատ ալ անասուն կորուզեր է:

Գեղեմեմերի 14-էն 15 լուսնալու գիշերն ալ հրդեհ մը սրտահեր է և այն տեղի քաղաքացիներն սրտաւոր այրեր է միայն:

— Ինչպէս չարքաւոր թիւը իւրիւր տար ժամը 12-ին երեք այլադէ գիւմարեւորութեան պատճառով գիւմարեւոր մը մէջ կուր ըրեր նախ ինչպէս հարկը մէկ քանի տեղէն գտնակով վերանորոգէր, յետոյ գուրու երէր, ծամբուն վրայ սրտահեր: Ստորին աղային սպասարանին պատանհրդ ու զարկեր են: Օտարները զի ինքը չիմանալով ետ կը գաւնայ որ անոնք բռնելու տան կը տանին ու մէկ երկու ժամէն կը մեռնին: Գիշերալ տեղւոյն ժիւր ու արթնուն: Բեհեա պէյը ծրարեալ կը բարձրանայ յանդարտները խոհիւր մը մէջ գտնուող գտնատանի իրկերէ: Ետեւ մը աւանդ գտնատանի չէ վերջացեր: Այս զարնուող խեղճը համր (տիւրիւ) ըլլալուն յայտնի է որ իր լեզուովը այն շարագործները գրգռած չի կրնար ըլլալ: Այլ այս բռն մարդասիրութեան սրտածառը գիւմարեւորութեան անտրդ արտը եղած կ'ըլլայ:

— Երբեք թիւ իրիւր տեղէն գեղմ' ալ չի մեծ կապ տուն մը այրեցաւ:

— Օրծագեղ շարքաւոր ինչ չարքաւոր լուսնալու գիշերը, բոկ է ծնունդին գիշերը, ստորին չի խանութները բազ ըլլալով տաճիկ երիտասարդին մէկը զինքը արարեւն աղատեւ համար Պիւս անուն ստորին երիտասարդը որ իւր պարտաւ տէրն էր, գտնակով կ'ըստանէ, ու իսկոյն խանութէն դուրս նետելով զինքը, աներեւոյթ կ'ըլլէ:

այս: Դեռ այս շարագործին գտնուելու լուրը չուր:

— Ուրբաթ առտու կանուխ արքունի նաւաբանին ետեւի բոջաներուն թաղը, քանի մը բոջանի և քանի մը տաճիկ տուն այրեցան:

ԱԼՄԱՆԱՔ ՓՈՒՆՍԵ

ՏԸ

ԼՄԱՐԻՐ ՕՂԴՕՄԱՆ

Այս անունով 1849-ին համար Գաղղիներէն ընդարձակ օրացոյց մը հրատարակուեցաւ: Այս գործը խիստ շատ հարկաւոր գործ մըն է տեղութեան իւր բարձր քաղաքներուն և գաւառներուն համար, մանաւանդ Սարգստաւոր համար:

Այս տեսակ գրքի մը անուն պարտիկ է, բայց հեղինակը անոր յարգը մեծցունելու համար ազգաբանական, պատմագրական և վիճակագրական տեղեկութիւններ աւելցուցեր է մէջը:

Ստանաւոր այս գրքը իւր տեսակին մէջ մէկ ծայրագոյն կատարելութիւն մը ունենալու համար հեղինակը կարգով նշանակած է մէջը տեղութեան արդի նախարարները, երեւելի պաշտօնաւոր և անպաշտօն անձինքը, զինուորական պաշտօնատարները և զօրապետները, գուրուները գտնուող գաւառապետները, ստորինները, թէ օտար տեղութիւններէն հոս գտնուող և թէ այս տեղութեան կողմէն օտար տեղութեանց քով գտնուող գտնատները, և ամեն ազգաց պատրիարքները: Ետեւ ամեն ալ իրենց անուններովն ու արտաբերութիւնն նշանակուած է:

Այս գրքին մէջ նշանակուած է նաեւ բոլոր թէյցամարդ և թէյ ծախող գաղղի եկող թղթատարներուն օրերը, բանաձ ծամբաներին, և թղթատուներուն ուր ըլլալը:

Շաճանեան ստակներուն անուններն ալ յիշեալ չէ մտադր. չէ մտադր նաեւ հին ոսկիներուն գիւմարը, անհաստատ ըլլալուն երբեմն մինչեւ որ չափ կը բարձրանան և մինչեւ որ չափ կ'իջնան, և սոր արտաբերութիւններն ալ յիշուեն:

Վերջապէս աշխատանք հեղինակը զանց չէ առնել Սարգստաւոր գրքին անցած երեւելի անցքերուն համար օտար տեղութիւնները: Ինչեւալ տարուան չօղակային օրացոյց մը բռնուիլ, և անոնց մէջ արժանի մեռնիլ: Բանի տղապատուն, քանի գրքատուն, քանի օրագիր և քանի երեւելի զրուց գտնուիլ, և այլն:

Յիշեալ գրքին բարեպաշտ հեղինակը իւր աշխատանքներէն ինչ մը ըսած բոլոր շահը ազգայնացի բաժնէ կ'արժեք մնալով:

Ի ՊՐԱՀԻՄ ՓԱՇԱ

Իպրահիմ փառանք Սահեդունիա գաւառին մէջ Բախլա անուն պարտիկ ծովագետաց քաղաք մը ծընած է 1 հոկտեմբեր 1789: Ուստի յիշուիլ ինք տարեկան էր: Երկուս Սահեմէտ Սալ փառանք անգրանիկ և խիստ սիրելի որդին էր:

Տասնը եօթը տարեկանի ըլլալուն պէս սկսեց իւր հօրը գործերուն օգնական ըլլալ, որովհետեւ ան ալ նոր Երբեք փոխարքայ անուանեց էր:

1828-ին Բարձրագոյն դուռը Իպրահիմ փառանք յին յանձնեց Սալայի զօրաց հրամանատարութիւնը և երբոր Գաղղիայի Սահեմէտ զօրապետը հոն եկաւ իւր զօրքը, այն ալ իրեններովը հեռացաւ անկէ: 1839-ին իւր հօրը անունովը Երբեք անուն զօրաց կը հրամայէր և Սահեմէտ երեւելի պատերազմին ալ անձամբ ներկայ գտնուեցաւ: Բանի մը աւանակ երբ որ բժիշկները անգամանի զատեցին հօրը հիւանդութիւնը, նախագահ կարգեցաւ անոր տեղը փոխանորդութիւն ընող տունին:

Ինչեւալ սեպտեմբեր ամիսը հարկ եղաւ որ այն առ ժամանակեայ տեսանք աւուրի և ինքը Երբեք փոխարքայ անունի բարձրագոյն դուռն հրապարակով:

Թորային ցաւը տասնը հինգ տարիէ ի վեր կը քաշէր, բայց 1848-ին յետին աստիճան ծանրացաւ իր վրայ: Ետեւ 15-ին սրտ առնելով թորք բնութեցաւ և ժամանակէ մը ետեւ ալ կրկնեց բնութեւնը: Օր մը երբոր բարձրագոյն կը խնդար, բերնէն շատիկ արեւն եկաւ: Այս արեւը նոր էր կարեր երբոր Պոլս եկաւ Երբեք փոխարքայութե պատուանունը ստանալուն համար վեհապաշտ Երբեք շնորհակալ ըլլալու:

Թէ քանի մը անգամ վեհապաշտ Երբեք ներկայանալուն և թէ նախարարաց հետ ամեն օր տեսութիւն ընելուն խիստ շատ հոգեւորով փութաւ Երբեք փոխարքայ անունը և հոն հասնելուն պէս Երբեք ժող պաշտ մը գնաց փախուեցաւ: Հոն թորացաւ թիւնը քանի զնայ սատակացաւ վերջապէս մեռաւ նոյեմբերի առաջին օրերը: Եւ անի ըլլալով կատարեցաւ ծերունի Սահեմէտ Սալ փառանք գաւառի թիւնը որ միշտ կ'ըսէր թէ Երբեք փառանք իրմէ առաջ պիտի մեռնի, և մօրը պէս թորացաւ թիւնէն պիտի մեռնի:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԻՌԻՐ

ԳԱՂՂԱՆ: Ի ռի Նարոյն Պոնտարդ Գաղղիայի նորընտիր նախագահը լիւթիս Կիւնտի (Գաղղիայի ազգային պատուոյ նշանին անունն է) պատ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԿԱՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՍՏԱՐԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Շաբաթ-Նախ-Իր:

Ազգը իր մէջ օրինաւոր ուսուցիչներ հասցնելու համար պէտք եղած հոգը չընէին իրեն ալ կը փնտռէ, նոյն իսկ ուսուցիչներուն ալ: Երբեք իւր լրագրի մէջ պատահածին պէս, հիմա ալ մեր մէջ ինչո՞ւ համար ուսուցիչ եղող մարդիկ իրենց ամենա կարեւոր պաշտօնին արժան եղած վրա տահու լրագրը սրտաւոր ու վարձքը չեն գտնել: Վասն զի, իրենց գիտցածին վրայ հարցումներ չըլլալով գիտնալով, պէտք եղած համար թիւնը չունենցողն ալ ուսուցիչ կ'ըլլայ, ու մը տաճ եղած տեղերը վատահոլութիւն ու

վարձք ստանալու արժան սրտաւոր մը չի հասցնելու համար, ազգի վիճակն մը չի տիրանար: Այս փնտք ուսուցիչ եղող մարդիկ իրենց է: Երբեք ալ փնտք կ'ըլլայ ըսի, վասն զի անցարմար ուսուցիչներուն աշակերտող տղաք, ոչ միայն անհրաժեշտ մնալով ժամանակին տղաք կ'անցընեն, այլ և անոնց նախապաշարութիւնն ու սրտանքն ալ կ'ըստանան ու հետեւաբար ալ փնտքին աղբիւր կը դառնան:

Աւստի մը օրէն աղբիւր իր վարձք պետեւորութիւնը շաղկապելու կը նախ, ու յարմար մարդիկ ձեռք բերելու համար անոնց դիտութեանը ու վարքին վրայ հարգ և կանոն կը հաստատուի, նոյն օրէն կրնայ ինք ալ օրինաւոր գաւառի արտաբերութեան ծամբուն մտած ըլլալու յուսով: Այս կարեւոր ու դժուար գործքին ինչպէս ձեռք կ'ընելու է, ուրիշ անգամ կարելի է կրնամ իրեն օգնել:

Բ. Ազգային դատարարութեան գիտնալով թերութեանց մէկն ալ սա

է որ, ուսուցիչները իրենց պաշտօնին մէջ երկու իրենց գործիք ըսած են և ոչ իւր. ու անանկով ոչ միայն ողբ արտաբեր կ'ընեն, այլ և ուսման մէջ ալ յուսով չեն թախալան նոյն իսկ ուսուցիչները պատճառ կ'ըլլան:

Արեւն ու երկիրը թէպէտ աղաւթ էն պարտիկ հաստիւնն սրտեւ նաեւ մէջ կը գտնուի, բայց թէ որ սիրոյ զգացումը լաւ կերպով մը առաջ նորոգուելու ըլլայ, ուրիշ ամեն կիրքերը ու արտաբերութիւնը կը զարգան ամեն բանի հետ կրնայ համարելով ունենալ: Գաւառի արտաբերութեան մէջ ուսուցիչն ու աշակերտը պէտք է որ միշտ իրարու հետ բարեկամութեամբ կապուած ըլլան, որ մէկին ըսած հրամանները միւրը իր ազգութեանը համար եղած ըլլալուն համար լրագրով անոնք յօժարութեամբ կատարէ: Եւ ինչ որ միայն յօժարութիւնները թէպէտ կրնան զարգել, բայց անոր համար չեն կրնար արեւ, որ միայն սիրով շարժելով կ'ըլլայ, և մինչեւ որ ալ աղաւթ մը

կամքը չի շահեւոր կամ անոր չի տիրէնք, անիկայ ալ ուղանալու պէս կըլլէ թերութեան մը:

Այս մասին օրացոյց պաշտաւոր են մեր վարձքաւորները և արժանի նախապաշարութեան ծնողը, ամենուն յայտնի է: Գրեթէ առհասարակ, մեր աղայոց մտքին մէջ, վարձքաւոր բաժն ծեծ կամ անհրաժեշտ համարանակ է: Պաշտաւոր իսկը երբեք օրինաւոր արտաբերութեանը աղայոց մտքին վրայ անանկ փնտքաւոր ուղաւորութիւններ ըսած են, որ գաղղի բաժնը գրեթէ անհրաժեշտ կը հասկընան: Աւր թողունք որ շատ անգամ անմիտ ծնողը, աղային հանդարտեցնելու համար, գաղղի չի իրկել իր վարձք կը խոստանան անոնց, ու «խեղճ կեցիլ որ քեզ գաղղի չի կար» կ'ըսէ, կամ այսօր քեզ կանուխ աղատ ընել տամ» կ'ըսեն: Երբեք այն տղան, որ ասանկ բարեկամ ծնողի տիրացեր է...:

Մինչեւ այս օրս քանի մը մեծ գիր

քը առեր Է քանի մը ժամ սաստիկ պատերազմներէն ետեւ մաճառներուն հետ :

Վիեննայի մէջ խօսք մը կը պարսլոյի եղեր, որ մօտերս կայսրը պիտի հոն դառնայ, և աղբային ժողովըն ալ հոն պիտի փոխադրուի :

Վիեննայի արմաթախները շատ գոհ չեն մաճառներուն գործը անպաշտէր թրթալուն վրայ : Թեպէտ շատ կը վախցուի եղեր որ նորէն խռովութիւն մը չեղայ ասոնց ձեռքը, բայց հնարաւոր ըլլալն ալ խիստ դժուար է :

Ռուսի տերութիւնը կը մտածէ եղեր որ Վեռուա քաղաքէն մինչեւ Պարսկաստան մէկ ճամբայ մը չինէ որ իւր երկրէն ելած ապրանքները, և ուրիշ տեղերէն ալ Պարսկաստան երթալը ապրանքները այն ճամբով երթան : Թեպէտ այս լուրը հաստատ է նէ բաւական մնաս կրնայ հասցունել թաւապողա նիւստատանը կ'ըսէ Վիեննայի նշանաւոր օրագրին մէկը :

ԻՏԱԼԻԱ : Դիւրենձայի նախնաւոր օրագիրը կ'ըսէ որ Պապը ժողովոյ խնդրածները ընդունելու էր և ինքն ալ առայժմ Չիթթալէքիս բնակելու որտեղ է գաղղիացոց ու անգղիացոց նաւատորմիկն պաշտպանուէն երբեք, և հոն պիտի բանեցունէ Հռոմ քաղաքը հանդարտեցունելուն միջոցները :

Եւրոպայի նոր նախարարները ասոնք են :

Կարգինալ Վոտենէլի նախագահ : Լյուքսեմբուրգի հասարակաց կրթութեան տեսնի վերատեսուց : Պէֆլիպպէ կամար արքունի եկամտից պաշտօնեայ : Սոնգանարի ներքին գործոց պաշտօնեայ :

Սիւնչեւ գեկտեմբերի 14ին Պապը Լյուքսեմբուրգ տակաւին :

Վիեննայի երկու ամիս ալ զինագործար պիտի ըլլայ այս պայմանով որ Իտալիայի անխափութիւնը որոշուի :

ԴՈՒՌԻՆ : Պատգամաւորներուն վերջին խորհուրդներուն մէկին մէջ՝ որուն նախագահը Պ. Եօպերթին էր, արքունի խորհրդարանին մէկ ցուցակը կարգայ : Եւս ցուցակին մէջ գտնուած գլխաւոր բանը սա երկուքն էր. մէկ մը Իտալիայի անխափութիւնը, մէկ մըն ալ սահմանադիր ժողովը : Եւս երկուքն վրայ ալ պարտադր է, ըսել կ'ուզէ արքունի խորհրդարանը, որպէս զի ժամ մը առաջ գլուխ տանի :

Հիմա մեր ընթերցողները պիտի ըսեն որ քանի որ խտրակցը ասանկ յամաւեր են նէ, Պրիւքսէլի ժողովը ինչ բանի համար պիտի ըլլայ :

ԶՈՒՅՅՅԵՐԻ : Փռնաւորը Բրէ՝ օրագիրը Պէննայէն նոյեմբեր 14ին գրուած նամակէ մը առնելով կը պատմէ որ Ֆրիպուրկի ընտրութիւնները երկար վեճէն ետքը ոչինչ հրատարակուեցան աղբային ժողովըն մէջ : Ֆրիպուրկի գաւառական կառավարութիւնը վճիռ մը հանելու էր, որով կ'ըսէր որ, ովոր սահմանադրական կառավարութեան նոր շինուած կանոններուն հաւատարմութեան երդում չընէ նէ՝ անիկայ ընտրողներուն կարգը պիտի չի կրնայ միտնել : Սոսա քաղաքին բնակիչները, որ բոլոր գաւառին բնակիչներուն ամենէն աւելի աղատութե պաշտպան են, մէկ բողոք մը հանեցին Ֆրիպուրկի կառավարութեան վճիռն ուզէմ, և աղբային ժողովըն տուին : Նշանակելու արժանի բան մը սա է որ, Փռնաւորը Օւլիպցերիին աստիճանէր Փռնաւորի կառավարութեան տեղ ելան, բայց Նիւմպերի Օւլիպցերիին աստիճանէր, ինչպէս են Պ.

Քենքիլէ, Պ. Լեֆուէր Լէն, և այլն, ասոնց դէմ էին : Բնորութիւնները ոչնչացան 44 ժողովականի հաւանութեամբ. ոչնչանալը չուղղներն էին 43 հոգի :

Նոյն աղբային ժողովը Ուոլի և Ուոլթերլաքէն գաւառներուն պատգամաւորներուն ընտրութիւնն ալ ոչնչացուց. որովհետեւ ասոնք ալ նոր գրքուած սահմանադրական կանոնները միայն այն պայմանով ընդունելու չեցին, որ իրենց գաւառական իրաւունքներուն և կրօնական աղատութիւններուն մնաս մը չի գայ : Աղբային ժողովը այս պայմաններու չընդունեց. անոնք ալ սահմանադրական կանոնները չընդունեցին. ուստի ասոնց կողմէն աղբային ժողովըն անգամ ըլլալու համար ընտրութե պատգամաւորները ետ խրուիլ վճեցաւ :

Տ. Մարիլէ, Լոյսնայի և Ֆրիպուրկի եւ պիսկոպոսը՝ այս ձևով Բանտը միտլը կը ծանուցանէ Նոմբրէ Ժոսա ըստւոյ օրագիրը : Պէննա, Ֆրիպուրկ, Վոտ, Նեօշաքէ, և Նիւմպեր գաւառներէն պատգամաւոր աշխարհական մարդիկ ժողովուեցան Ֆրիպուրկ, վիճակին եկեղեցական կառավարութիւնը կարգադրելու համար, և յետագայ որոշումները տուին :

1. Լոյսնայի Մարիլէ ասից էտքը Լոյսնայի և Նիւմպերի վիճակներուն վրայ եպիսկոպոսական հեղինակութիւն պիտի չի բանեցընէ :

2. Յիշեալ եպիսկոպոսութեան վիճակները մինչեւ ուր կը տարածին նէ՝ յիշեալ եպիսկոպոսը այն երկրները ոտք բնու պիտի չի կոխէ :

Ֆրիպուրկի պետութեան խորհրդականները առայժմ վիճակին եկեղեցական կառավարութեանը վրայ տնտեսութիւնը իրենք պիտի ընեն : Եւ եպիսկոպոսութիւնը նորէն կարգադրելու պէտք եղած պայմաններն ալ ասոնք կարգի պիտի դնեն. որ ետքը անոր համեմատ որոշում ըլլայ :

Վոտ գաւառի Նիւմպեր քաղաքը նոյեմբեր 12ին, հռոմէականներուն եկեղեցական պաշտօնը խափանեցին : Եւստիպիւթիւն եղած ասոնք կառավարութեան կողմէն մարդ եկաւ. եկեղեցիին գոնէ ըրդոյց. պատճառը ինչ ըլլալը չիմացուեցաւ :

Նիւմպերի վիճակին մէջ գտնուած բոլոր հռոմէականները բաղմաթիւ ստորագրութեամբ մէկ աղերսագիր մը մատուցին կառավարութեանը, եւ պիսկոպոսին աղատութեանը համար : Եպիսկոպոսին աղատութեանը ուղղակի հրաման չեղաւ. բայց Շիլլիս բերդէն փախելու գիւրութիւն տուեր են : Նիւմպերի օպերէշէթօր օրագիրը կը պատմէ որ՝ մէկը գացեր առաջարկէր Էպիսկոպոսին որ բերդէն գուրս քիչ մը պարտելու ելլեն. բայց եպիսկոպոսը աղետական արիւթութեամբ պատասխան տուեր է. մինչեւ որ օրինաւոր կերպով դատաստան չի տեսնուի նէ Շիլլիսի բերդէն իմ կամբով գուրս չեմ ելլեր : Կրօնքին և եպիսկոպոսական աստիճանին և իմ անձինս պատուելու ասոնք կը պահանջեն :

Եւստիպիւթիւն վիճակն պատճառը այն էր որ Ֆրիպուրկիներուն արգելած էր որ ինչ ըլլալը չի գիտցնէ բաներուն վրայ երգում չընեն, և երգումին՝ աղբային ժողովըն խրուելու պատգամաւորներուն ընտրութեանը վրայ պիտի ըլլար : Եւստիպիւթիւն մտնալէն ետքը ընտրութիւնը եղաւ. պատգամաւորները աղբային ժողովըն գացին. բայց աղբային ժողովը ասոնք չընդունեց և ընտրութիւնն ինչ ոչնչացուց. ըսելով որ այս գաւառին կառավարութիւնը ընտրողներուն երդում ընել տալու իրաւունք չունեն : Եւ աղբային ասոնք տուան Ֆրիպուրկի պատգամաւորի մնաց. եպիսկոպոսին

դէմ ալ բոսձ գանգառներուն հիմը ոչնչացաւ :

Քաղաքական կողմէն Օւլիպցերիի բանը Պերմանական ընդհանուր կայսերութեան հետ աւելի գէշ է : Պատէնի երկիրը խռովութիւն հանելէն ետքը Օւլիպցերիի փախչող հասարակապետական ներսուն համար կեդրոնական իշխանութեան կողմէն Օւլիպցերիի կառավարութեան խրուած գլուխ խտուութեամբ պատասխաններուն վրայ բանը գէշացաւ. և Լոյսնայի օրագիրը նոյեմբեր 24ին կը գրէ. կեդրոնական իշխանութիւնը 50.000 զինուոր հանեց Օւլիպցերիի վրայ. հրաման ընելով որ Օւլիպցերիի երկիրները մտնեն. կամ գոնէ սահմանադրութիւնը պատրաստ կենան : Օւլիպցերիի ընդհանուր կառավարութեան Ժոսա ալ հրաման ըսաւ որ ասոնք չանցած աղբային խորհրդարանը բացուի : Նոյեմբեր 18ին գերմանական կայսերութեան զօրքը սահմանադրութիւն ներս Օւլիպցերիի երկիրը կոխեցին, զէնքով Յուսիս գաւառը Սիւնչեւ ըստւոյ գեղը մտան. և տուները փրկուեցաւ ուղեցին. պատճառ բանելով որ Պերմանիայի խռովարարներէն մէկը Վայսար անուն՝ հոն փախած է : Ինչպիսիքները դէմ կեցան, և բռնի ասոնք սահմանէն դուրս հանեցին : Կերեւի որ կեդրոնական իշխանութիւնը տակաւին ասոր յայտնի հրաման չունէր, որովհետեւ սահմանապահ զօրապետը այն զօրապետը զօրավարին համար ըսաւ որ՝ չի գիտեր եւ զեր որ գացած տեղը Օւլիպցերիի սահման է :

ԵՕԳԵՆՅԵՐ

Եւրոպայի մէջ : Լոյսնայի Լոյսնայի քաղաքը շատ մը աղբիս խեղճ վիճակին վրայ մըտնալով շատ բաներ կը ցանկայ. կ'ուզէ որ աղբային բոլոր բարոյական կապերը որ մէկիկ մէկիկ թուլցեր տկարացեր են՝ զօրանան ու մէկ տեղեկով աղբը ճշմարիտ աղբ ընեն. կ'ուզէ որ աղբին ընկերական վիճակը բարդաւածի. հարստութիւն, հանգրստութիւնը հազուադէպ բան մը չըլլայ՝ ամէնուն տարածի, մտաւոր զարգացումը յառաջանայ. գրականութիւնը, աղբային պատմութիւնը, աղբային աւանդութիւնները, աղբին նախնիքները, աղբին համար օգտուէտ գործքեր ընելը, վերջապէս մարդ ըլլալ ուղեղ ամէնուն ընտանի բան մը ըլլայ. կ'ուզէ որ աղբային ընդուն միութեան տակ մտնայ, կըրթուի, չորսկըն աղբին ընկերական ու իմացական վիճակին զարգացմանը համեմատ ըլլայ. վերջապէս, աղբային մը շատ բան կրնայ ուղեղ, բայց մէկէն շատ բան ուղեղ երազ տեսնել է. ուստի մենք ասանկ երազ տեսնող աղբայի մը պէս մէկէն շատ բան չեմք ուղեղ. որն որ պինդ պիտոյ է, առաջ այն կ'ուզեմք, երբոր անիկայ ձեռք անցընեմք ան ասոնք ուրիշ բան ուղեղ կ'ըլլամք. ուրիշ մեր ընկերներուն վրայ կարգ մտնողները ուրիշ բան չէ, հապա մեղի պինդ պէտք եղած բանը գտնալն է. որն է այս պինդ պէտք եղած բանը : Մարդ իր գաւակին աղէկ ըլլալը կ'ուզէ. ու ամէն կերպիւ կը նայ որ իր նմաններէն վեր ալ չըլլայ նէ, գէթ անոնցմէ վար չի գտնուի. այս ինչը մտաւոր բան մը չէ, ընդհանուր է. բայց պատճառաւ մը իր զաւակը քանի մը տարի կորսնցընէ ու ետքը ձեռք անցընէ. ձեռք անցուցած տղան մերկ, անօթի ու տգէտ վիճակի մէջ գտնայ նէ՝ անմիջապէս ինչ կ'ընէ. հաց կուտայ որ ուտէ, հանգերձ կ'ուտայ որ հագնի, ու պինդ հարկաւոր բաներն ալ կը սորվեցընէ, ուրիշ ընկերները ետքի կը ձգէ :

1 Տէս Թիւ 132 :

Հիմայ մտքիս մէջ այն գիբերուն աւանդներէն ուրիշ բան չի մնայ :

Ինչպէս որ նեղ հագուստներով արեւան չընթերցուած ինքն կ'արգիլուի ու մարմինը կը հիւանդանայ, ասանկ ալ, մտքին կարողութիւնները բաւական ուժ չառաջանա՝ կանխահաւ ուսմամբ ու ծուռ եղանակներով անոնք հագնեցընէն նախ անոնց զարգացումը կը խափանի, երկրորդ անոնց ուժը կը տրեւանայ : « Ինքնութիւնը կ'ուզէ, որ մարդս՝ մարդ չեղած տղայ ըլլայ : » Եւս կարգը խանգարել ուղեղովմիս, անանկ պատուներ կ'ըստանանք, որ ոչ հասունութիւն ունին և ոչ համ, ու չուտով կը թարշամին ու կը փրկուին : Ի՜նչ այս պատճառին համար է որ այնքան ծեր տղայներ ունինք : »

Ուսուցիչ եղողը պիտի գիտնայ, որ շատ բաներ կան, որ տղայութեան աստեղծիս, ուր անքերնիս դժար ու աղօտ կերպով մը կը հասկընայ, շատ աշխատութիւններով սորված բաներնիս, մեծնալէն ետեւ, հասուն ու

խոհական մտքով մը՝ գրեթէ առանց աշխատութեան կրնանք սորվիլ : Ուստի պէտք է որ ամէնէն բան իր աստեղծիս սորվեցընելու նային, ու ծնողք ալ չուրսխանան երբոր կը տեսնեն որ տղայներն ինչ կամ տասը տարին հաղել լըմնցուցած՝ բերականութիւնը կամ լըմնցուցեր են, կամ մէկ քանի թուղթ է մնացեր լըմնցընելու :

Որովհետեւ մարդուս նախապաշարմանը մէկ աղբիւրն ալ, տեսած կամ սորված բաներնուն միջութիւնը չիմթութիւնը կամ դժուարութիւնն է, ուստի արուեստից կամ գիտութեան մէջ շատ բաներ կան որ եթէ անյարմար կերպով մը կամ անյարմար ժամանակ մը աղայոց առաջարկուելու ըլլան՝ անոնց աւելի մնաս կը հասցընեն քան թէ օգուտ. վասն զի, մարդուս անձնական սէրը ու ունայնութիւնը չի թողուր, որ բանի մը վրայ ատեն մը զբաղէնէն ետեւ թէ որ չի հասկընայ կամ չի կրնայ սորվիլ, իր տգիտութիւնը չի կոխէ իր աստեղծիս :

տուրմիս, կ'ըսիս այն բանին վրայ որ յանգուգն կամ կանխահաւ դատումներ ընել, աղէկ մը չի քննած հաւատաւ ու հետեւաբար ալ սխալի :

Ուստի, ով որ տղայոց ուսմանը առաջնորդ եղեր, ու անոնց հասակին ու մտաւորական կարողութեանց չի նայելով կ'ուզէ որ Բեթ պալի իր գիտած իր ուղիւ ճամբով արդիւն կը նմանի Յուստոստինի այն աւաղակին, որ ճամբուն վրայ անկողին մը փռեր, ամէն անցնող անոր երկայնութեանը բերելու համար, որ մէկին ոտքը կը կտրէր կը կտրէր, որ մէկին կը քաշէր կ'երկընցներ :

Գ. Աղբային գաւառականութեան մէջ, աղբային մեծ պոստաւորութեանը մէկն ալ, սորվեցընել ուղիւ բաներնիս իրենց գտնուած երկրին մէջ կը սորվիլ թէ չէ՝ չի ճանչնալ կամ չի քննէն :

Եւս զգուշութիւն կամ խոհմութիւն չընելով պարագայ տեղը շատ ծախքեր եղան, շատ տղայոց ժամանակը

պարագայ անցաւ, շատ խորհուրդներ կիսկատար մնաց : Ի՜նչ կայ, որ ուրիշ տեղ աւելի աղէկ կը սորվիլ : Ի՜նչ կայ, որ ուրիշ տեղ աւելի աղէկ ալ չի սորվիլ, գտնէ աման կը սորվիլ : Ի՜նչ կայ, որ մեր երկիրը սորվելու անհրաւր է, այլ միայն Լեւոնայ կը սորվիլ : Ի՜նչ ալ կայ որ թէ մեր երկիրներուն և թէ Լեւոնայի մէջ գեղ մէկ չափով ու մէկ գիտով ալ սորվիլ, Լեւոնայի մէջ գտնէ աւելի քիչ ժամանակով կը սորվիլ : Եւս չորս պարագայներուն մէջ ինչպիսիքներն որ բանն որ աղբային կ'ընէ նախանձաւորութե մեր մէջը սորվեցընելու նայինք, ու որ մէկը աւելի սուղ, աւելի գէշ, ու աւելի երկար ժամանակի մէջ սորվիլ, ու որ մէկն ալ կը սորվիլ կոր կործնելով՝ մենք մեզ ու տեսնողները խաբենք, քաղաքական տնտեսութեան սկզբան ջը՝ գլխաւորներէն մէկուն դէմ միջադնշած կ'ըլլանք, որ մէկը կը սորվիլ, ջընէ որ ամէն բան տման ու ըսաւ չնուած տեղը դնենք, ու իր մը մին

Այս մեր ազգին ալ գրեթէ ատ կորսուած տը-
ղուն վիճակին մէջ գտնուելուն անմիջապէս մեր ը-
նկերը հայ ծարեր, ու զինքը տգիտութենէ ազա-
տել է, ազգի մը հայ ծարերը ստակով չըլլար. ա-
տոր կրեաւոր գանձերն ալ չէին օգտեր. հայտա ազ-
գը անանկ պարագայներուն մէջ մոյրներն, որ իր
ապրուստը հոգալու գտնուած թիւն չի քաշէ. ասանկ
ալ տգիտութիւնը վերցնելու ու գիտութիւն
տալու համար մինակ գործատուն շտապներով չըլ-
լար, ասոր համար ալ կարգ մը, կանոն մը գրով
որ ստուգ ունենայ:

Այդի մը մէջ բան մը հարկաւոր ըլլալը ասկէ
գիտնալու է որ մի և նոյն բանի վրայ շատ տոնե-
ն ի վեր կը խորհն ու հետազոտեալ ատոր ջանք կ'ը-
նեն, աս բանը նախ մէկը կը մտածէ, և ետք մէկ
ուրիշ մը, երթալով շատերը. անանկ որ մի և նոյն
բանը շատերուն միտքը տալաւորուած կ'ըլլայ. ա-
սիկայ թէ հեղինակութիւն ըլլայ թէ ուրիշ մը
աւելնալով ըլլայ ու նոյն հարկաւոր բանը ի գործ
գրովնու համար ալ պէտք է որ շատերուն քով, շա-
տերուն մտքին մէջ նոյն բանին հարկաւոր ըլլալը
տալաւորուած ըլլայ, ատոր համադրուած ըլլան. ու
ահա այս ստուգաւորուած է որ քանի մը օրէնդիրնե-
րուն ազատ օրէնքները բաժնութիւն սեպուելով,
չի մնային, ինչպէս հոգեւոր կայսրին բարեկարգու-
թիւնները. վերջապէս բանմը որչափ հարկաւոր ալ
ըլլայ, ինչպէս ժամանակը չի հասնի նէ ի գործ չի
կրնար գրով կամ պոռու չունենար, ու ժամանա-
կը հասնելուն մէկ ապացոյցն ալ ինչպէս որ ըսի,
մի և նոյն բանի վրայ շատերուն քով միակերպ գեթ
քիչ տարբեր մտածմունքներ տեսնուիլն է:

Բանի մը տարի առաջ ուսման վրայ ուսմունքէ
յառաջ գալու աղէկութեանց վրայ խօսող քիչ
շատ թէպէտ եղաւ, բայց արձագանք չի գտաւ.
ստուգաւոր ինչ էր, ժամանակը չէր հասեր. ու ինչ
պատճառաւ մէկէն ի մէկ քանի մը տարիէ ի վեր
տալան ու գիտունը ուսումնականն ու աստիկը կը
միաբանին, կ'ընկերանան, գրեթէ մի և նոյն նախ-
տակաւ. ասիկայ չէ թէ միայն աս բանին ամենա-
հարկաւոր ըլլալը կը գիտցնէ, հայտա աշխատելու
ժամանակն ալ հասածը կ'իմացնէ:

Արդ իր կեանքին մէջ կ'աշխատի չէ թէ միայն
իր ապրուստը ծարերը համար, հայտա իր սերունդ-
ներուն անուն օրինակ ու հանգստութեան միջոց,
այսինքն հարստութիւն ձգելու համար, իր մա-
տուներուն ձգած բաներուն մէջ հարստութիւն,
կալուածք, տուն, ստակ և այլն. ամէն ալ կրնան
պզտիկ պատճառներով կորնել, անունն ու օրինակն
ալ ամէն ատեն ժառանգներուն չի յաջորդեր. բան
մը միայն կրնայ ձգել, և նախախնամութեան կող-
մէն ալ իրեն ասիկայ պարտք գրուած է, այն է՝ ար-
գան կամ իր ժառանգը մարդ ընել, մարդ ձգել, ա-
յսպէս կրնայ ըլլալ որ ինք իր ժառանգներուն առ-
կէ աւելի մեծ բան չէր կրնար աւանդեր, չէր կը-
նար նուիրել, օրովհետեւ ուրիշ ձգելու բաները
կամ անօգուտ կամ կորսուելու բաներ են: Արդ
մը իր դաւակը սիրելը ասկէ կը հասկընամ որ ա-
մէն բանէ առաջ իրեն հարստութեան գանձ ձգել-
ըտ տեղը, մարդ ըլլալ սորովցնէ. ասոր միջոց ա-
ռաջ կրնայ սորովցունել բարքը շտիկել ետքն ալ
գիտութիւնն է. ինչպէս որ ամէնքն ալ գիտեն:

Աս զարգացած արտուղութիւն մը կ'երեւի,
բայց առաջին զուրկածիս հետ կ'ապաղուծիւն
ունի, ան որ անհատի մը վրայ զարգացի, ազգի
մը համար ալ նոյն է մինակ պարագայները նոյնը
չեն, չէ նէ ազգի մը որդեւոր որդի աւանդելու բանը

ու քաղաքացի շտուգութիւնն է, ոչ հարստութիւնն
է, և ոչ ուրիշ բան է. այլ բարք և գիտութիւն է:

Վեհափառ թագաւորներուն օրով խաղաղու-
թեան աղէկութիւնները կը վայելէին ու իւր վե-
հափառ կամեցողութեամբ համեմատ յառաջ եր-
թալու կ'աշխատէին. ասիկն անգին քանի մը տե-
ղեր դարաւորները բացուած են, բայց շատ տե-
ղեր ալ կան որ շիտակ կարգաւ գիտցող չի կայ: Թէ-
պէտ մենք բոլոր հայազգիներուն վրայ քիչ հա-
նուր բան մը չէմք կրնար ընել, բայց վեհափառ
թագաւորին վիճակին մէջ հայերը գրեթէ գեր-
գաստանի մը մէջ գտնուած հայեր սեպելով, անոնց
միօրինակ հոգ տանելը ազգային պարտք է, միւս
կողմէ ալ ըստ որում ազգի մը մէջ գտնուած ան-
հատները ազգային անդամներն են, ասոնց ամե-
նուն ուսումը միօրինակ ու ընդհանուր ըլլալը չէ
թէ միայն ազգային պարտաւորութիւն մըն է հա-
յա նաեւ ազգային խոհեմութիւնն ալ է: Աստի
զատ զատ պզտիկ ընկերութիւններ անգին ազգին
գտնուած դպրատանց նայել յիրաւի գովեալով ար-
ժանի գործ է, բայց ազգային յառաջադիմութեա-
նը երաշխաւորութիւն մը չէ. աս բանն ազգային
գերազանց ժողովը մոմըտալով ի հարկէ միջոցներ
պիտի յուշունէ ուսումը տարածելու բայց աս ու-
սումը ինչ ընթացք պիտի ունենայ ու միանգամայն
ինչ միջոցներ ալ մէկ տեղ բանեցնելու է որ մեր
ազգայինքը անօթի չի մնան. ահա ասոր վրայ պիտի
խօսիք հետեւեալ օրագրին մէջ:

Պիտի շարունակուի: *
— Նոյեալ հինգշաբթի հոռմադաւան հայոց
նորնոր Պատրիարք գերապետու Յօհաննէս վար-
դապետ Սեբեդիանը բարձրագոյն դուռը գնաց իւր
պատրիարքական պատուոյ նշանը ընդունելու հա-
մար. և սովորական փառաւոր հանգիստ կատարե-
ցաւ այս արարողութիւնը նոյն օրը ու շ ժամանակ
բարձրագոյն փոխարքային պալատը. ուստի եր-
կուշաբթի օրը վեհափառ պատրիարք Տէր Զակար
Արքեպիսկոպոսին կողմէն արժանապատիւ փոխ-
նորդ թագաւոր ծարագային վարդապետը շնորհաւո-
րութեան գնաց անոր:

ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ

ՊՕԼԻՍ 7 ՅՈՒՆՎԱՐ 1849

Այս վերջին երկու շաբթուան մէջ մանիֆա-
թութեան առեւտուրներուն վրայ նշանաւոր փոխ-
ութիւն մը չեղաւ: Այսպէս ամէն ապրիլի
միւսնայն թուականութեան մէջ է, և երբեմն փոքր ինչ
բան կը վաճառուի ալ նէ շատ վար գիններով է: Սա-
կայն ասոր հակառակ՝ Նոյեմբերէն եկած լուրե-
րը կը ծանուցանեն որ Սանկթիմիթի մէջ մանիֆա-
թութեանը սկսեալ են փոխութիւն, և գինները հարիւ-
րին 5-6 վրայ գրեւոր են: Աստի մէկ կողմէն ասոր
և միւս կողմէն փոխանակաբարբութեան հոս հարիւրին
4-5 վրայ գնելուն նայելով՝ մեր այնպէս կը կար-
ծեմք թէ այս գարնան մէջ թէ օսմանն ան տեղա-
թեան դուրսի երկիրներուն համար և թէ Պարս-
կաստանի համար ապրանք գնելու սկսուի նէ անգըս
ալ գինները հարիւր պիտի բարձրանան: Այս օր-
ուան գինները ասոնք են:

ՄԱՆԻՖԱԿԱՆ ԳԻՆՆԵՐ			
5 իւսկոյն ամբիւրեան	9 լիպրանոց	43—44	
6 " " "	12 " "	61—62	
7 " " "	13 " "	72—73	
10 մաւրա	7 " "	41—42	
" " "	6 " "	33	
" " "	5 " "	29—30	

Բալթի 40 եւաւանոց	43—44
Մէկ ու կէսնոց սալաշար	18
Վեց րուսկոյն	23—24
Ստոմբօլ 40 եւաւանոց	48—50
Չիթի փաթիլի	46 1/2—47
Կարնիպոյն պատմա	32—35
Կարնիպոյն երկգոյն	39—40

ՈՒՐԱԾ ԲԱՄՊԱԿ

ՊԱՄՊԱԿ			
Ուսման, թիւ 8 էն 14		9 1/2 — 9 3/4	
" " 12 " 20		10 1/2 — 11	
" " 16 " 24		11 1/2 — 12	
" " 20 " 30		13 1/4	

ԽԱՆԹԱՐԻՅԷ

Բանի մը ժամանակէ ի վեր նաեւ չի գտնուի հա-
մար թէպէտ և կը յաւանդուի որ խանթարիներուն
գիններն ալ բարձրանան, բայց ձմեռուան պատճա-
ռաւ գուրսերը տարածք խաւրով չըլլալուն համար,
միւս թիւ կ'երթան:

ՊԱՄՊԱԿ			
Խաչիկ Բաթօ լու տեսակը 100 հօտան	460—470		
" " հոտարակ	425—440		
Շարար խոշոր քիւլէ (Նոյեմբեր, Խանթար)	225—260		
" " փոքր քիւլէ	270—280		
" " փշած	215—220		
" " քիւլէ (Օւսման)	230—240		
" " փշած	210—215		
Պղպեղ	հօտան 4 1/4		
Սիւմ (Նոյեմբեր)	կոմբ 11 1/2 — 12		
Եղան (չիլի)	հօտան 56—58		
Սիւմի կարմիր (Վերիկայ) (բրնձր)	73—76		
Վալապա	խանթար 33—35		
Վալապա (զաճ)	28—32		
Կարպ (բուրձր)	110		
Պղպեղ (չիլի)	170—172		
Նապ (բալայ)	545—550		
Թէնէքէ	340—350		
Նիւտար	հօտան 6 1/2 — 6 3/4		

ՀԱՏԵՂԵՐ

Այս օրերս թէ Նոյեմբեր համար թէ Վերի-
կայի համար և թէ անգըս ծարերի համար շատ
ու ինչ ցորեն վաճառուեցաւ: Հիմախանն արտ-
րատ գտնուածը այս է: 250 հազար քիւլէի շափ
կարծր և կակուզ ցորեն և 50 հազար քիւլէի շափ
գարի. համար և փորակ չիլայ: Ահա գինները:

Կարծր ցորեն Վոֆի	22—24
" " Պէտարապիայի	21—22
" " իւմէլի	18—19
Կակուզ " իւմէլի	15—18 1/2
" " Կարպիլի	12—18
Համար (չաւար)	9—10
Նիւտար ցորեն	14—15 1/2
Կարի	7 3/4 — 8 1/4
Վարակ (եւրոպ)	7 1/2 — 8

ՎԱՐՁԻ ԵՆՈՒՅ

Այս նաւահանգիստէն Նոյեմբեր համար անգ-
ղիական նաւերը Վալապի 6 չիլիներն մինչեւ
7 1/2 չիլին կը վարձուին (մէկ քուարթը 8 ցօլոյ
քիւլէ է):

Ի ԴԻՄԱՅ ԱԶԳԻՆ

ՎԵՐԱՏԵՍՈՒՅ
Սիւմի Վալապի:
Ի Պղպեղ նոր խան:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ
Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԻՒՀԵՆՏԻՍԵՆ

չեւ որ ուրիշ ամէն տեղի շինուած-
ներէն աղէկ ու աւան քիւլի, հաստ
ուսածոց կարգը չի սեղուի: Շինել
ուղեւոր, աւելնալով բաներուն թիւը
շատ է:

Շատ բաներ կան, որ ուսուցիչնե-
րու պահատութենէ մեր երկրին մէջ
չեն սորվուի, ու շատեր ալ կան որ
թէ և սորվեցնելը ուսուցիչներ ալ
գրանուին, ուրիշ պայմաններու հա-
մար անհատը և լարուող չի գացած
սորվի: Արդարեւ գիտութեանց մէջ
անանկներ կան որ, ինչպէս են աստե-
ղագիտութիւնը՝ հանրագիտութիւ-
նը՝ բնաբանութիւնը՝ տարրաւորու-
թիւնը՝ բժշկութիւնը՝ անկարանու-
թիւնը՝ կենդանաբանութիւնը. և այլն,
որ լարուող չի գացած սորվի անհա-
նալ է: Վասն զի, այս կարգէն եզոյ-
նները զննողական գիտութիւններ են,
մինչեւ որ անոնց ամէն մէկին առաւ-
կայ եղող մարմինները՝ ուսանողը իր
զգայարանացը տակը չափէ, չի քըն-
նէ ու չի զննէ, հարեւ ճշդի մանա-

թութիւն մը անգամ չի կրնար առնել
անոնց վրայ: Նեւտոնի Հէնչել կամ
Վեհափառ աստեղագիտութեան վրայ գր-
ւածները թող կարգաւ մէկ օրչափ ան-
գամ կ'ուզէ, թող երեւակայէ մարին
մէջէն արեւուն մանր կամ խոշոր, լու-
սաւոր կամ աղօտ բիծերը, լուսնի
խուսները, բայց մինչեւ որ ձեռքը
գիտակ մը չառնէ ու գիտարանի մը
վրայէն անոնք կրկին կրկին չգիտէ,
ի ծնէ կարմիր մը կարմիր կանաչ գոյ-
ներուն վրայ ստացած տեղի կ'աւելա-
նը չափ հաղիւ թէ ինք ալ աստեղա-
բանութիւն կը սորվի: Սիւնէլ որ
մէկը մարդոյն մարմինը չի կրտսէ, ա-
նոր երանները, չիղերը, մէկիկ մէկիկ
չի սորվի, զանազան գործարանները
աչքով չի տեսնէ ու չի զննէ, ստակ ան-
գամաւորութեան գիրքեր կարգաւոր
այնքան բան կը հասկընայ, որչափ որ
վայրենի մը տուն, աթոռ գրիչ. բա-
ռերէն կը հասկընայ առանց անոնց ա-
ռարկայները տեսնելու: Թէ որ մէկը
վարդը շուշանը՝ շաքանակը՝ բաղնիքը՝

անանկը՝ մեխակը և այլն. աչքով
չի տեսնէ ու չի զննէ, իր վարպետը
նոյն ինքն ինչնոս կամ Քիւլիէ ալ
ըլլայ, ըսած ասորագրութենէն տա-
կաւին բան մը չի կրնար հասկընալ:
Լարուող երեւելի գիտութիւններն
Սիւնի Վասնիս — ար — Կուսաններ
ընդհանուր գիտութիւնն ի վերայ մար-
կայի գիտութեանց անուանով չեն գրեթէ
36 երրորդ երեսին մէջ, զննողական
գիտութեանց վրայ այսպէս կը խօսի:
« Հիմայ ալ բոլոր բնական գիտութեանց
« վրայ տեղեկութիւն մը տամ: Նոյն
« զննողական գիտութիւններ են լսիկը:
« Նոյն տիրապետը համար, ուրեմն
« անոնք տեսնելու ու չօշտիւրելու է:
« Վսկէ կը հետեւի որ այն գիտութեանց
« մէջ շուտով յառաջ երթալու հա-
« մար, բոյներ, կենդանիներ, մետաղ-
« ներ և այլն, աչքի առջի ունենալու
« է. և որովհետեւ երկրի մը չիլայ որ
« անանկ ամէնը մէկէն բուսողնէ, ուս-
« տի հարկ կ'ըլլայ գտնել փակարաններ
« (հայկական), անկարանական պար-

տեղներ, հանքերու ու թուղաններ
« րուհաւորութեան, և այլն. ունենալ
« իր իշխանութեան տակը: Այս օգ-
« նութիւններն ալ չեղած ատենը գո-
« նէ պէտք է սորվելու. բանին ճիշդ-
« ձեւերը կամ նկարները ունենալ ու
« հարեւոր չի չափ ալ այն ձեւերը
« պէտք է որ գոհաւորեալ ըլլան:
« Թէ որ ասոնք ալ ձեռք բերելու ան-
« հրնար է նէ աւելի աղէկէ բնական
« գիտութեանց ուսմունքը զանց առ-
« նել. վասն զի, թէ որ մէկը անոնց
« մէջ իրտու եւեթը յառաջ գացած
« չըլլայ, կարգաւոր հեղինակին ը-
« րած էն աղէկ ասորագրութենէն
« անգամ, որոշ ծանօթութիւն մը ան-
« հրնար է ստանալը »:

Պիտի շարունակուի:

Ն. Մ. ԶՕՐԱՅԵՆ